

dat onze zendingen op hun tijd wel op deze beschuldiging zullen antwoorden.

Er ware nog zeer veel te noemen uit deze rede, wat evenzeer belangwekkend is, b.v. de oprichting van een Javaanschen zendingraad, welke moet dienen tot bereiken van het ideaal: alle Javaansche Christenen één samenhangende Javaansche Christengemeenschap! Doch wij meenen reeds genoeg te hebben genoemd, om de betekenis van deze rede te doen uitkomen. Mogt zij vele lezers vinden, en ook aan de kwesties, hier aangegeven, alle aandacht worden gewijd.

J. D. W.

PERSCHOUW.

Over het geval-Jaspers.

De Rietberg schrijft in „De Wachter“:

Vorige week schreef ik er over dat Ds Jaspers nu eindelijk erkend heeft de schrijver te zijn van die beruchte brochure: „Zijn de mannen van Assen zelf aandraders van het Schriftgezag? Zijn optreden is m.i. diep treurig. Hoe iemand dit rijmen kan met eerlijkheid, verklaar ik niet te kunnen begrijpen. Stelt u voor: daar is een emeritus-predikant die in een anonieme brochure zijn eigen kerk en gaat bestoken, die daarover niet sprak met zijn kerkeraad noch met de classis, die door zijn brochure al zijn best gedaan heeft de fractie-Geelkerken te helpen, die meer dan een half jaar stiekum zijn naam niet noemde, die al zijn best gedaan heeft om op een achterbakse manier de Kerken die hij trouw beloofde af te breken en in een verkeerd daglicht te stellen, die nu eindelijk (nu hij 't niet langer laten kon) zijn naam noemt, en een verklaring loslaat aan de classis (en n.b. zijn eigen kerkeraad voorbijgaat), die in zijn verklaring iets anders zegt dan in zijn brochure!

't Is alsof sommigen meenen dat tegenover de Kerken de leedlijkste dingen geoorloofd zijn! Want van schuldbelijdenis en betuiging van hartelijk leedwezen is in de verklaring van Ds J. geen spoor te vinden.

Er zijn veel Gereformeerden die de brochure van Ds J. gelezen hebben, en vooral sommige „intellectuelen“ lezen haar met instemming. Me dunkt, die zullen zich langzamerhand toch wel gaan schamen dat zij gelaisterd hebben naar de onwetenschappelijke praatjes van iemand die zoo optreedt als Ds J.

Misschien rekent ds Jaspers plaatsing en overneming van dergelijke beschouwingen tot het „aanrichten van den brandstapel, dien men lustig zou zien ontvlammen“, zooals hij het — ongeveer — uitdrukte.

Ik zie het anders; m. i. heeft ds Jaspers een houtmijt aangestoken, waarop de emblemen van de deugden en de eer van zijn kerk, met petroleum uit de kan van dr Geelkerken v.s. overgoten, in brand gestoken zijn; en dat was dus ook de eer van ds Jaspers te na. Daarom is critiek op zulk een handelwijze niets anders dan een poging, om hem terecht te brengen op de plaats, waar hij staan moet: in eenheid met de kerk, wier naam hij draagt.

Om elken schijn van brandstapelrook te ontgaan, laat ik het bij dit ééne citaat, hoewel er deze week zeer veel andere te geven waren van gelijke strekking, en scherper van toon.

Tooneel en kerk.

Onder dit opschrift schrijft de A. G. Wolf in „Hilversumsche Kb.“:

De moderne Deutsche dramaturg Walter Hasenclever heeft een nieuw toneelspel geschreven: „Eben werden im Himmel geschlossen“ (Huwelijken worden in den hemel gesloten).

Dit is een bijzonder waar en mooi thema! Niet op deze donkere aarde, ook niet op het Stadhuis, zelfs niet in de eerste plaats in de Kerk maar, lang daarvoor, in den hemel, voor Gods aangezicht, moet een huwelijk gesloten worden, zal het de belofte van duurzame bevrediging en geluk in zich dragen. De gave van het huwelijk wordt niet opgeraapt uit het slijk, maar van Boven begerd. Wordt dit maar meer bedacht in een tijd, waarin de huwelijksrouw zoo ongelooflijk licht wordt geacht en men het zelfs aandurft over „conditionele“ trouw in het huwelijk te spreken.

Maar nu heeft Hasenclever dit prachtige thema schandelijk vervalscht.

Zijn toneelstuk speelt gedeeltelijk in den hemel en dat is al een eerste fout. De hemel is veel te heilig en te ver om hem neer te halen naar deze lage aarde. Dit alles is echter nog maar kinderspel, vergeleken bij de grofheid die hij heeft aangedurfd om onzen Heere Jezus in golfcostuum, met korte broek ten toneele te doen verschijnen en Hem de alures te geven van een wereldschen minnaar die ons in alle dingen gelijk is geworden, vooral ook in de zonde.

Men huilt er even als men dit leest.

Geluklijk is er uit alle godsdienstige kringen in Duitschland een storm van verontwaardiging tegen deze profanatie opgegaan. De predikanten van de Evangelische gemeenten hebben tegen de vertooning geprotesteerd, waarna de Generalintendant met hen een onderhoud heeft gehad, dat drie uren heeft geduurd en waarin de schrijver van godslastering werd beschuldigd. Niettegenstaande het protest van de Kerk, zal het stuk toch worden gespeeld.

Wij beklagen een plaatselijke overheid die zoo weinig oog heeft te hebben voor de zedelijke verwoesting die dergelijke toneelspeelen onder het volk aanrichten. Hier wordt eerst door den sympathieken titel dien het toneelstuk draagt gespeculeerd op de verborgen godsdienstige krachten die in het volksleven sluimeren en als dat volk dan eenmaal door den titel is aangelokt om de schouwburgdeuren binnen te gaan, ontneemt men het het laatste restje eerbied voor God dat nog in het hart sluimerde.

De verantwoordelijkheid van een dergelijk gedrag is groot.

Wij gedenken onze medegeloovigen in Duitschland, die tegen deze ontheiliging van Gods naam zoo dapper gestreden hebben.

Laten wij in den geest de gemeenschap der heiligen oefenen met allen die, waar in de wereld ook, voor de eer van Koning Jezus willen strijden. En laten wij voor hen bidden: „Maak hen in tegenspoeden stil. Hoor hen, o God, om Jezus' wil“.

Nog eenmaal: prof. Honig over prof. Brouwer.

Het eerste artikel van prof. Honig over prof. Brouwer heb ik hier doorgegeven. Het blijkt vele lezers te interesseren. Daarom blijft ook onverkort wat prof. Honig daarna nog schreef in „De Bazuin“:

Gelijk ik de vorige week schreef, is 't niet mijn voornemen uitvoerig te bespreken, het onlangs verschenen boek van prof. Brouwer te Utrecht. Toch moet ik er nog even op terugkomen.

Men zou me toch kunnen tegenwerpen, dat ik in mijn vorig artikel aan den Schrijver onrecht deed met de mededeeling, dat hij aan de bekende samenstellers van het exegetisch-dogmatisch rapport der Synode van Assen en aan mij „zonder eenig bewijs“ een dor intellectalisme toedicht. Immers voerde hij schijnbaar wel een bewijs aan. Hij schreef, dat op ons standpunt de inspiratie van de Heilige Schrift hierop neerkomt, dat volgens ons God een zeker aantal waarheden of dogma's of leerstukken, geheel buiten het persoonlijk geloof van de Bijbelschrijvers om, in den Bijbel heeft afgekondigd, en dat volgens ons de bloot verstandelijke aanneming en toestemming van deze waarheden tot zaligheid voldoende is.

Maar dit kan toch inderdaad geen argument voor de beschuldiging van intellectalisme genoemd worden.

Nieuw is deze wonderlijke redeneering waarlijk niet. De Socinianen gebruikten haar reeds bij de bestrijding van het standpunt der Reformatoren in zake de Heilige Schrift. Herhaaldelijk is ze daarna overgenomen. En wie ook maar eenigszins met de geschriften van den Vader der moderne richting prof. Scholten bekend is, weet, hoe ze ook door hem met voorliefde is herhaald.

Hoe oppervlakkig prof. Brouwer van de werken onzer groote Dogmatici Kuyper en Bavinck en van wat ik zelf over de inspiratie schreef kennis nam, blijkt al heel duidelijk uit het feit, dat hij waarlijk nog eens weer met deze reeds zoo herhaaldelijk weerlegde voorstelling voor den dag komt.

Geheel in overeenstemming met den Bijbel en met het gevoelen van Luther en Calvijn, met de drie Formulieren van Eenigheid en de geschriften onzer oude Dogmatici, leerden de Geref. Theologen van de 19e en 20e eeuw, dat het historisch geloof voor dit leven van betekenis is, omdat daardoor menigen van grove zonden teruggehouden wordt, maar dat het ongenoegzaam is tot zaligheid. Prof. Brouwer geeft zich slechts de moeite dogmatische studie's, stichtelijke boeken of preeken van Geref. zijde te lezen en hij zal aanstonds bespeuren, hoe eenstemmig daarin de waarschuwing weerklinkt: zondaar, verlaat u toch niet op een bloot verstandelijke aanneming van de Geref. leer en een ongerijkelijk leven voor de menschen, maar bedenkt, dat de Heiland gezegd heeft: Wie niet wedergeboren is uit water en Geest, kan het koninkrijk Gods niet ingaan.

Vervolgens hebben noch de oude noch de nieuwere Geref. Theologen beweerd, dat God zonder te rekenen met de personen van de Bijbelschrijvers en van hen, die allereerst hun boeken lasen; zonder eenig verband met den tijd, waarin en de omstandigheden, waaronder de Bijbelschrijvers leefden, en geheel zonder met den aanleg, de talenten, de kennis en de geestelijke ervaring van de heilige mannen Gods rekening te houden — zoo maar in eens „uit verre oerde“ een stel dogma's heeft afgekondigd. Waarlijk de Gereformeerde Theologen zagen niet over het hoofd, dat God zich niet alleen door woorden maar ook door daden openbaarde; dat de heilige geschiedenis, in den Bijbel verhaald, van zoo groote waarde is voor de kerk van Christus; dat God de Bijbelschrijvers op allerlei manieren voor hun taak voorbereid en bekwaamd heeft; dat de Bijbelschrijvers zelf kenden den verborgen omgang met den levenden God en de voor hun tijd geschreven heilige boeken, zooveel 't hun mogelijk was, Godvruchtig lasen en overdachten en beoogden zondaren te brengen tot het zoeken van de genade Gods in Christus; en dat de Heilige Geest bij de mondelinge toespraken en de schriftelijke werkzaamheid van de profeten en de apostelen gebruik heeft gemaakt van de gegevens, die bij de heilige Godsmannen reeds aanwezig waren... al hielden zij tegelijkertijd volkomen terecht staande, dat er tusschen de inspiratie en de verlichting des verstands, die het doel aller geloovigen is, niet een graduëel onderscheid (gelijk o.a. de Ethischen op het voetspoor van Schleiermacher en Rothe beweren) maar een principieel onderscheid is, zoodat geïnspireerde woorden zelfs door een Bileam en een Kafajas gesproken zijn.

In de derde plaats hebben de Geref. Theologen nooit beweerd, dat God ons in den Bijbel kant en klaar eene beknopte Christelijke Dogmatiek of althans eene volledige Belijdenis des Geestes geschonken heeft. Wel spraken zij uit, dat in de Heilige Schrift verschillende plaatsen of teksten gevonden worden, die voor het een of (en) het andere dogma van groot belang zijn. Evenals o.a. Chantepie de la Saussaye Jr in zijn „Christelijk Leven“ (Ethiek) zoo driift helaas ook prof. Brouwer met deze bewijspiaatsen den spot — ook een bewijs, hoezeer de Gereformeerde en Ethische Bijbelbeschouwing uiteengaan — maar daarmee is het beroep op deze plaatsen niet bewezen in strijd te zijn met de meening des Geestes en noch veel minder bewezen, dat dit intellectalisme zou zijn. Integendeel. Dit is juist het kinderlijk geloof, dat God dankt voor het licht der Waarheid, hetwelk Zijn Geest in deze bewijspiaatsen ontsteken wilde. Maar voor het overige leerde de Christelijke kerk van alle

eeuwen, dat de Christus op Zijne kerk de roeping legde: het goud der Waarheid uit de Heilige Schrift op te delven en deze Waarheid, voorzover het den eindigen mensch gegund is, in systeem te brengen. Dezen gewichtigen en zwaren arbeid moet de kerk van Christus voortzetten tot de Parousie en haar Hoofd heeft haar daarbij de leiding Zijns Geestes bevolgd.

Ten vierde en ten laatste kan prof. Brouwer evenmin als wij het Woord bedienen, zonder waarheden of dogma's te gebruiken. Stel eens, dat hij deze dagen preekte over het treffende woord, Johannes 3:16 „Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.“

Dan predikte hij minstens deze waarheden:

- 1o. God is er;
- 2o. Er is een drieëenig God;
- 3o. De Vader gaf Zijnen eeniggeboren Zoon;
- 4o. De Heere Jezus is in eenigheid des Persoons; waarachtig God en waarachtig mensch;
- 5o. God had de wereld lief;
- 6o. Wij menschen zijn zondaren;
- 7o. Geloof is onmisbaar tot zaligheid en dat geloof is de hand, waardoor onze ziel niet den Zaligmaker verbonden moet zijn;
- 8o. Het is met den dood des menschen niet uit, maar er is een eeuwig verderf en een eeuwig leven.

Op zijn standpunt is dus prof. Brouwer ook een intellectualist, want hij predikt ook dogma's.

Het verschil tusschen Geref. en Ethischen bestaat dus niet hierin, dat de een wel en de ander geen waarheden predikt, maar dat de geloofsinhoud bij beide partijen verschilt. En bewust of onbewust is het de afkeer van de Geref. waarheid, die prof. Brouwer drijft, zonder eenig bewijs de Geref. Theologen van intellectalisme of dorre verstandelijkheid te beschuldigen.

P.S. Hoe oppervlakkig het boek van prof. Brouwer is, blijkt al heel duidelijk uit de wijze waarop hij op blz. 102 zijn ambtgenoot prof. Noordzij citeert en waaruit hij deze conclusie durft trekken: „Duidelijker kan het inspiratie-dogma niet terzijde worden gesteld.“

Hij deelt mee, dat op blz. 53 van Noordzij's „Het Probleem van het Oude Testament“ te lezen staat: Deze geschriften (de boeken van het O. T.) hebben hun ontstaan alleen (Brouwer: ik spatieer) te danken aan Israëls historischen zin, enz. Maar er staat juist het tegenovergestelde, n.l.: „Dat deze geschriften, die dus schijnbaar (nu spatieer ik) alleen hun ontstaan te danken hebben aan Israëls historischen zin... desondanks door groote kringen als gezaghebbend worden erkend... kan alleen hieruit verklaard... dat Israëls vromen de boeken van het O. T. als gezaghebbend... hebben aanvaard, wij daarin de stem van hun God tot hen kwam.“

Het negende gebod eischt van me, dat ik aanneem, dat prof. B. bij vergissing zoo schreef. Maar zulke vergissingen bewijzen, hoe vluchtig dit boek in elkaar gezet is. Prof. Brouwer haaste zich te erkennen, dat hij zich tegenover prof. N. aan een niet geringe fout schuldig maakte.

H.

Me dunkt, er is voor ieder, die nog wil, hier genoeg te leeren.

Over kuischheid in den omgang. Roomsche en protestantsch.

Dr G. N. Impeta schrijft in „Kamper Kerkbode“ volgende in zijn geheel overgenomen artikel:

In het artikel dat ik in de bij Kok verschijnende Christelijke Encyclopaëdie over Kuischheid schreef, vestigde ik aan het slot de aandacht op het toen pas verschenen boekje, onder denzelfden titel, van de hand van Hs. Knap, van Groningen.

Hier wil ik er nu op wijzen dat voor eenige dagen de derde druk verschenen is (116—156 duizendtal) van het Roomsche werkje: De leer der kuischheid (uitgave van het Centraal Bureau van „Voor Eer en Deugd“), geschreven door Mr W. J. A. J. Duynstee, C. SS. R. (d. i.: lid van de Orde van den Heiligen Verlosser). 'n Boekje waarin natuurlijk specifiek Roomsche opvattingen en termen voorkomen (bijv. veelvuldig de onderscheiding tusschen „dagelijkse zonde“ en „doodzonde“, maar waarbij de Schrijver diep-ernstig en niets verontschuldigd of goedpraterend, integendeel heel veel dat op dit gebied den mensch schuldig stelt en besmet, tot „doodzonde“ rekent).

Ik had pas gehoord dat, terwijl 't verfoeilijk kwaad der gedwongen huwelijken helaas in onze gemeente zoo al te veelvuldig voorkomt, het bij de Roomschen althans in onze stad bijna niet wordt gekend.

Daar pater Duynstee (bl. 89) zegt dat in Roomsche streken plaatsen waar 50 pct. der huwelijken tot de categorie der gedwongene behooren, geen zeldzaamheid zijn, ja zelfs op één plaats, volgens de doopboeken, 80 pct. der meisjes vóór haar huwelijk hare deugd verloren hadden, en de Roomsche Kerk hier te Kampen dan dus 'n gunstige uitzondering zou maken, heb ik hierover eens 'n zeer belangwekkend gesprek gehouden met mijnheer den Pastoor.

Inderdaad verklaarde deze mij dat hier te Kampen in den Roomschen kring 'n gedwongen huwelijk 'n zeer groote uitzondering is en zulken die 't moeten sluiten met den vinger worden nagewezen.

En dat terwijl toch de Roomsche Kerkleden hier over 't algemeen uit zeer eenvoudige menschen bestaan, met als gevolg: kleine behuizing, mindere ontwikkeling, weinig waarschuwendende lectuur en dergelijke.

Ik vind dit prachtig — hetgeen ik den Pastoor ook ronduit heb gezegd.

We hebben samen op interessante wijze naar de oorzaken gezocht.

Ik laat de bijzonderheden van dat gesprek als van vertrouwelijk aard daar.

Op mijn catechisatie bespreek ik ze wel eens met de anderen, mee dan in verband met de Roomsche

blecht-prac-
enzovoort

Maar he-
dat de Ro-
meerden, v-
vorme K-
dat van d-
zoo ten m-
nwe schaa-

En nu c-
welke zijn

Onze K-
bespreking
van 'n pul-
Op de
is voert
Maar
sal moete
middelen
om tot zo-
te komen-

Niet he-
de eersten
wezen.

Maar h-
schuldig s-
zonde n-
vergeving

Met Fa-

Pater E-
het ook k-
dachten c-
het kwaad-
opgevoel-
dudig stel-
het omme-

Hij roe-
het verv-

„Zij me-
stand en-
Zij moete-
achtighe-
niet vrij-
zij wille-
troleeren

En hij-
oude, sta-
onders b-

Heel g-
Als n-
uitgaan,
haar ou-
moeten

trouw Je-
wilt uitg-
ik weet

hebt als-
heid, zy-
houden v-

niet in g-

Of dez-

eina par-

tek is:-
verkeerd

En de-
maar m-

anders:-
't is toch

die neig-
van de v-

het met

Zeer j-

van ind-

grote g-

van alle

te onder

moderne

kinnen

uteraan

Soma-

haar d-

(vroeg

komt? T-

engel v-

heid tro-

gen dat

zou hem

is alles

De Sc-

Naziam

ia, daar

Hij s-

geven: e-

de Kath-

bl. 125

Nu,

meerde-

Mag

Moet-

ing bes-

of helij-

hun al-

Zal

laten?

Zijn

Waa-

troleers

lectuur

En l-

zelve,

elkand

mente

Wor-

stru-

leden

gerint

Mak-

werp

En l-

kerk de roeping
de Heilige Schrift
voorover het de
deem te brengen
id moet de kerk
arousie en haar
Zijns Geestes be-

of. Brouwer even-
sonder waarheden
is, dat hij deze
woord, Johannes
id gehad, dat hij
heeft, opdat een
rderve, maar het

vaarheden:

boren Zoon;
id des Persoon;
ch;

i;
heid en dat geloof
den Zaligmaker

onschen niet uit
een eeuwig leven,
Brouwer ook een
k dogma's.
Ethischen bestaat
n de ander geest
geloofsinhoud bij
of onbewust is
d, die prof. Brou-
Geref. Theologen
ndelijkheid te be-

an prof. Brouwer
ze waarop hij op
ortzij citeert en
ken: „Duidelijker
worden gesteld.”
Noordrij's „Het
te lezen staat:
ot O. T.) hebben
spatier) te dan-
z.” Maar er staat
at deze geschrift-
attier ik) alleen
an Israëls histo-
rofe kringen als
an alleen hieruit
boeken van het
n aanvaard, wij
n kwam.”

, dat ik aanneem,
reof. Maar zulke
it boek in elkaar
te erkennen, dat
niet geringe foul
H.

wil, hier genoeg

In den omgang
testantsch.

r Kerkbode" vol-
st:

ok verschijnende
Kuischheid
aandacht op het
zelfden titel, van
m.
or eenige dagen
e duizendtal) van
r kuischheid
an „Voor Eer en
A. J. Duynstee,
den Heiligen Ver-
specifiek Room-
onen (bijv. veel-
en „dagelijksche
rbij de Schrijver
ligend of goed-
op dit gebied den
tot „doodzonde”

vertoeflijk kwaad
n onze gemeente
ij de Roomschen
gekend.
dat in Roomsche
huwelijken tot de
n geen zeldzaam-
as de doopboeken,
elk hare deugd
k hier te Kampen
u maken, heb ik
d gesprek gehou-

hier te Kampen
n huwelijk 'n zeer
moeten sluiten

rkleden hier over
shen bestaan, met
ore ontwikkeling,
religie.

den Pastoor ook

te wijze naar de

dat gesprek, als

ze wel eens niet
het de Roomsche

biechtpraktijk, de waardschatting der goede werken,
en vooroor.

Maar het is in onze stad dan toch maar een feit,
dat de Roomschen het op dit punt van ons, Gerefor-
meerden, winnen (aangaande den toestand in de Her-
vermde Kerk hoorde ik van één der predikanten,
dat van de huwelijken, die hij kon controleeren, er
zoo ten naastenbij 20 pct. gedwongen waren, naar
uwe schatting).

En nu de middelen om het kwaad te bestrijden —
welke zijn ze?

Onze Kerkeraad heeft er al eens 'n voorloopige
bespreking aan gewijd. Een lid oppende het denkbeeld
van 'n publiek getuigenis, af te lezen van den kansel.

Op de discussie, daarover in den Kerkeraad nog
te voeren, wil ik niet vooruitloopen.

Maar wel beweere ik, dat er méér dan één middel
zal moeten worden aangewend; dat alle mogelijke
middelen zullen moeten in het werk worden gesteld
om tot zoo sterk mogelijke beperking van het kwaad
te komen.

Niet het vergoelijken met het bekende: ze zijn
de eersten niet, en zullen de laatsten ook wel niet
wezen.

Maar het kwaad 'n kwaad noemen en het de zich
schuldig stellenden doen gevoelen dat men hun zonde
zonde noemt — al volgt daarna ook zeer zeker de
vergeving en de barmhartigheid.

Met Farizeïsme immers heeft dit niets van doen.

Pater Duynstee, als hij in zijn uitstekend boekje
het ook heeft over de „inwendige” zonden, van ge-
dachten en begeerten, noemt een drietal wapens, die
het kwaad te keer gaan: 'n verstandige leiding onzer
opgroeiende jongens en meisjes; 'n terstond en kracht-
dadig stelling nemen tegen het opgemerkte kwaad, en
het onmiddellijk en volhardend bidden. (blz. 144, 146).

Hij roept (bl. 93) met klem de ouders op, tot
het vervullen van hun dure roeping:

„Zij moeten hun kinderen tegen hun eigen onver-
stand en hartstocht en onervarenheid beschermen.
Zij moeten er voor waken, dat alle eischen der voor-
zichtigheid worden betracht. Zij moeten de jongelui
niet vrij laten, niet laten doen en omgaan zooals
zij willen; zij moeten bepalen en verbieden en con-
troleeren...” enz.

En hij noemt het (bl. 97) „bitter treurig, dat de
oude, strenge gebruiken door de toegevoegdheid der
ouders hoe langer hoe meer verdwijnen.”

Heel goede opmerkingen maakt de Schrijver.

Als 'n meisje, dat zich vrijheden (in 't samen alleen
uitgaan, enz.) wil veroorlooven, op vrij hoogen toon
haar ouders vraagt: „vertrouwt u mij soms niet?”
moeten de ouders liefdevol antwoorden: „ik ver-
trouw je best; ik weet heel goed dat je niet alleen
wilt uitgaan met de bedoeling verkeerd te doen, maar
ik weet ook, dat je even goed bedorven neigingen
hebt als ieder ander en als ieder ander, in de gelegen-
heid, zwak kunt zijn. En daarmee heb ik rekening te
houden en daarom ben ik verplicht te zorgen dat gij
niet in gevaren komt” (bl. 88).

Of deze: naar de oude latijnsche spreuk: Sero medi-
cina paratur, cum mala per longas invaluere moras:
de medicijn komt te laat, als het kwaad reeds ingewor-
teld is; in verband met 't o zoo spoedig ontstaan van
verkeerde gewoonten (bl. 57).

En deze: men mag geen spel spelen met de zonde,
maar moet terstond krachtig positie nemen, want
anders... „men stemt dan nog wel niet toe, maar
't is toch een schipperen, een half en half meegaan met
de neiging — 't is de eerste stap — 't is het vliegen
van de vlinder om de vlam — en hoe dikwijls eindigt
het met verbranden!”

Zeer juist waarschuwt de Schrijver tegen de gevaren
van indecentie, ongepaste modes (bl. 115); tegen de
grote gevaren meegebracht door tooneel en bioscoop;
„twee van de krachtigste middelen waardoor de vijand
van alle goed er naar streeft de zuiverheid en zedigheid
te ondermijnen” (bl. 127); tegen den onderen en den
moderneren dans gelijk wel gezegd is „de oudere dansen
kunnen gemeen gemaakt worden, de nieuwe zijn het
altijdaard” (bl. 98).

Soms valt, wie nimmer had gedacht dat 'them of
haar ooit overkomen zou: „Hoe is het toch mogelijk”
(vroeg 'n jonge man den Schrijver) „dat men zoover
komt? Toen ik mijn meisje leerde kennen, was zij een
engel van onschuld, en juist haar onschuld, haar rein-
heid trok mij aan. Had iemand mij toen durven zeg-
gen dat ooit iets onreins met haar gebeuren zou, ik
zou hem een slag in het gezicht gegeven hebben, en nu
is alles mis...” (bl. 91).

De Schrijver haalt aan het woord van Gregorius van
Nazianze: ubi Christus est, ibi modestia: waar Christus
is, daar is ook zedigheid (bl. 111).

Hij schrijft: de Katholieken dienen een voorbeeld te
geven: op ons rust een eereplicht; in deze zaak moeten
de Katholieken in waarheid „het zout der aarde” zijn
(bl. 123).

Nu, hier in Kampen althans komen wij, Gerefor-
meerden, nog achter hen aan.

Mag dat nu langer zoo voortduren?

Moeten we nu Kerkeraadszitting op Kerkeraadszit-
ting bedroefd worden door het binnenkomen van doop-
of bevestigende leden die we hebben te onderhouden over
hun al wéér gevallen zijn in dit nare kwaad?

Zal de herhaalde, ernstige waarschuwing niets
baten?

Zijn de ouders nog niet opgeschrikt?

Waarschuwen zij hun kinderen onverpoosd, con-
troleeren zij, verbieden zij, geven ze voorlichting of
lectuur, doen zij het hunne?

En leeft onder ons het gebed — het gebed voor ons
zelve, het gebed voor onze kinderen, het gebed voor
elkander, het gebed voor den heiligen wandel der ge-
meente voor Gods heilig aangezicht?

Wordt er veel gebeds gebeden, wordt er veel
strijds gestreden, opdat er minder leed ge-
leden worde, leed der enkele personen en leed der
gezinnen en families?

Maak deze aanleggenheid in onze gemeente 'n voor-
werp van overdanking en bespreking mit!
En betengete de Heere het kwaad!

Over het „Jezusbeeld”.

Hier volgt het slot van de lezing (verslag der lezing)
van de P. Eldering over het „Jezusbeeld”, reeds eerder
doorgegeven uit „De Stroom”. We lezen:

Wij moeten ons niet verwonderen over het feit, dat
er, toen men eenmaal begonnen was, den „historischen
Jezus” te zoeken in de berichten der Evangelien, naast
de Jezusbeelden, die met gevoelens van eerbied en
dankbaarheid geteekend werden, ook andere kwamen
te staan, die door menschen gemaakt werden, aan wie
die gevoelens vreemd geworden waren en die zichzelf
het recht toekenden den mensch Jezus te zien en te
beoordeelen zooals ze een ander mensch zouden zien
en beoordeelen van hun standpunt uit. Dat dus de
socialist hem zag als socialist, de geheleonthouder
als anti-alcoholist en dat de zenuw- en krankzinnigen
specialiteiten hij hem symptomen van zielsziekten
meenden te mogen ontdekken.

Niet alleen moeten we ook daarover niet verwonde-
ren maar wij moeten ons vooral niet daaraan ergeren.
Waarom zouden menschen niet evengoed een afkeu-
rend oordeel over den mensch Jezus mogen uitspreken
als over den mensch Luther of den mensch Goethe?
En nu is het wel even pijnlijk voor een bewonderaar
van Luther, wanneer hij uit den mond van een socia-
list het oordeel hoort, dat Luther niets anders dan een
vorstenknecht, een vijand van het proletariaat is
geweest, die in den boerenopstand de edelen tegen
de arme, onderdrukte boeren opstelde en wel doet
het een Goetheverreder onaangenaam aan als hij den
eersten den besten burgerman over Goethe hoort zeg-
gen, dat hij een onzedelijk mensch is geweest, maar
waarom zich over zulke uitspraken ergeren? Ten
eerste is het waar, dat Luther tegenover den opstand
der arme boeren geen fraaie houding heeft ingenomen
en dat Goethe's liefdeleven niet overeenkwam met de
eischen van de burgerlijke moraliteit. Dat moeten toch
ook de vurigste verdeders van die beide groote per-
sonen toegeven en als ze dat niet willen doen,
maken ze zichzelf schuldig aan onwaarheid en onop-
rechtheid.

Maar ten tweede moeten we bij zulke oordeelen
niet vergeten, dat oordeelen een gevaarlijk werk is
en dat een oordeel dikwijls terugvalt op den mensch,
die het uitsprekt. Ik kan me voorstellen, dat een def-
tige heer of dame een bezoek brengt op het atelier van
een beroemd schilder en een oordeel uitsprekt over
de schilderijen, die daar staan en dat de schilder die
uitspraken rustig aanhoort, zoodat de bezoeker of be-
zoekster met een gevoel van zelfverdoening het
atelier verlaat, niet wetend, dat de schilder, na zijn
gast minzaam te hebben uitgeleid en in zijn atelier
te zijn teruggekeerd, minuten lang baldert van den
lach.

Zoo heeft indertijd de engelsche schrijver Wells een
bezoek aan Lenin gebracht en met Lenin op zijn
bureau sprekende, ook zijn oordeel over de Russische
revolutie en de bolsjewistische tactiek ten beste ge-
geven. Wells heeft dit alles in een dik boek verteld en
heeft blijkbaar voor zichzelf den indruk gehad, dat de
Russische dictator wel ontvankelijk was voor zijn
opmerkingen. Maar Trotsky verhaalt, hoe Lenin na
dit bezoek bij hem was gekomen en schaterlachend
gezegd had: Ik heb Wells bij mij gehad. Wat een
filister, wat een filister!

Oordeelen is een gevaarlijk werk en misschien dat
er daarom ook geschreven staat: Oordeel niet, opdat
gij niet geoordeeld wordt... door uw eigen oordeel.

Hieraan moeten we denken bij die verschillende
oordeelen over Jezus. Laat ieder maar vrijuit zeggen
wat hij over Jezus denkt en als dan het oordeel b.v.
van een zenuwarts, die de Evangelien gelezen heeft,
niet anders luidt dan dat Jezus een zenuwlijder is ge-
weest of een krankzinnige, dan valt dat oordeel op
dien beoordeelaar zelf terug in dien zin, dat hij
zichzelf verrand en in dit oordeel zijn zwakke zijde
bloot legt, zonder het zelf te weten of te willen.

Wat dan nog special de ziekelijkheid of aanleg tot
krankzinnigheid betreft, die enkele medici naar aan-
leiding van sommige teksten bij Jezus meenen op te
merken, moeten we ook niet vergeten, dat er vormen
van ziekte, en dat er zielsafwijkingen zijn, die abnor-
maal genoemd worden omdat ze bij den doorsnee-
mensch niet gevonden worden, maar die eigenlijk
supra-normaal moesten heeten, omdat ze geestelijk
gezien, ver staan boven de robuuste gezondheid van
den sportsman, Caesar, Napoleon en Dostojewski o.a.
zijn lijders aan vallende ziekte geweest en toch zal
het niemand in den zin komen, die geweldige figuren
daarom minderwaardig te achten of hun prestaties
gering te schatten.

Bovendien heeft nog Albert Schweitzer, die zelf ook
dokter in de medicijnen is, er op gewezen, hoe zwak
de bewijzen zijn, waarop die medische oordeelen over
Jezus gegrond zijn.

Veel meer waardeering en opmerkzaamheid dan er
tot nu toe aan geschonken is, verdient een boekje van
Dr. Hans Hartmann, getiteld: „Jezus, das Dämo-
nische und die Ethik” (Berlijn, Verlag: Der weisse
Ritter 1923) „die op het „demonische” (n de persoon-
lijkheid van Jezus wijst. Onder het „demonische”
verstaat hij dan hetzelfde wat Socrates en Goethe er
onder verstanden, een innerlijke drang naar het on-
eindige, volmaakte; een neiging om zich te buiten
te gaan, boven zichzelf uit te groeien; een gevoel, dat
zelfs de dorste en nuchterste mensch kent in die
oogenblikken als hij verlieft is. In dien zin zijn b.v.
Beethoven, Dostojewski en Nietzsche demonische na-
turen.

Zulk een demonische natuur is volgens Hans Hart-
mann ook Jezus geweest. Wij doen daarom totaal
verkeerd, als we pogen uit zijn woorden een bepaalde
moraliteit op te bouwen, want juist de geweldige en
aangrijpende woorden in de Evangelien willen geen
zedeleer zijn, maar komen veelmeer, gelijk bliksemflitsen
uit een onweerswolk, uit de demonische natuur van
Jezus voort. Tovergoeds zoeken wij een logisch ver-
band tusschen die woorden te leggen of tusschen de
woorden en daden van Jezus. Jezus zegt b.v.: „werp
uw paarden niet voor de wijnen”. Maar hij doet zelf
niet anders dan paarden voor de wijnen werpen. Hij

zegt: „Hebt uwe vijanden lief” — maar hij scheidt
de Schriftgeleerden en Farizeeërs de huid vol. Hij
verwijt hun, dat zij het koninkrijk der hemelen voor
anderen afsluiten, maar voegt er aan toe: „gijzelf
zult er niet binnengaan” (Matth. 23:13) en doet dus
zelf, wat hij hun verwijt. Voor alle degenen die in
Jezus een prediker en voorbeeld zien van de hoogste
liefdemoraal zijn zulke woorden (en zoo zijn er vele in
de Evangelien te vinden) harde noten om te kraken.
Bij de opvatting van Hartmann verdwijnen die moei-
lijkheden en dan wordt het ook zeer begrijpelijk waar-
om (volgens Marcus III:21) de familieleden van Jezus
hem voor krankzinnig hielden, want waanzin is nauw
verwant met het demonische.

Ook bij den schrijver van „Die Grundlagen des neun-
zehnten Jahrhunderts”, Houston Stewart Chamberlain
kan men over de Jezusfiguur originele en fijne opmer-
kingen lezen. Chamberlain houdt hardnekkig vol, dat
Jezus geen Jood, ook niet van Semietische, maar van
Arische, Germaansche afkomst geweest is.

Voor de curiositeit zij ten slotte nog genoemd het
boek van den Amerikaan Bruce Barton over: „Den
man, dien niemand kent”. Met een verbluffende naie-
viteit doet de schrijver alsof hij de eerste is, die den
waren mensch Jezus ontdekt heeft en hij teekent een
Jezus die in onze tegenwoordige zakenwereld best op
zijn plaats zou zijn en als procuratiehouder bij Ford
b.v. een heel goed figuur zou slaan. Een geheel andere
opvatting als die van zijn landgenoot Sheldon, die in
zijn nu reeds lang vergeten boek: „What would Jesus
do?” aantoonde, dat Jezus in ons moderne zakenleven
nergens op zijn plaats zou zijn.

Het oordeel over al deze, voor 't grootste deel on-
critische en fantastische Jezusbeelden kunnen we ge-
rust aan de geschiedenis overlaten. Er zal niet veel
van overblijven. Toch is het goed dat ze geschreven
werden. En wel om de volgende redenen:

1e. Omdat ze de aandacht vestigen op allerlei
dingen in de Evangelien, die door de schrijvers der
liberale Jezusbeelden genegeerd werden.

2e. Omdat ze een heilsame correctie waren op een
onwaarschijnlijke, zoetelijke Jezusverering, die onder
vele vrijzinnige Christenen en vooral Christinnen po-
pulaire was geworden en die zelfs in onze dagen nog
niet verdwenen is.

3e. Omdat door al deze zoo uiteenlopende Jezus-
beelden de waarheid aan den dag begon te komen dat
die „historische Jezus” dien men was uitgegaan te
zoeken, op dezen weg niet te vinden is.

Merkwaardig en juist lijkt me de zin: „Er zal niet veel
van overblijven”. Ook wat gezegd wordt over de zwakke
zijde van hen, die in hun oordeel over Jezus „zichzelf
verraden en in dit oordeel hun eigen zwakke zijde bloot-
leggen”.

„Zijn voeten kussen”.

De A. Pos schrijft in „Kbl. Geref. Kerken N.O.L.”:

In Holland voelt ge soms zoo iets van een over-
verzadigd zijn met genade. Zooals de volwassene
alleert zich te verwonderen over allerlei, waarover
het kind verbaasd staat, zoo kan dat ook in een
volwassen kerkelijk leven gebeuren. Er is vaak
niet meer die groote dagelijksche verwonder-
ring over het wonder des Evangelies in de levens-
der menschen. Men raakt eraan gewend. Maar op de
zendingsterreinen ziet ge vaak nog die naieve verwon-
dering over den onnaspeurlijken rijkdom der genade
van God in het Evangelie, waarvan ik eens las
in een geschiedenis van Moffat. Met zijn Afrikaansche
vertaler bij zijn Bijbelvertaling toegekomen aan 1 Joh.
3:1, vertaalde deze: „Ziet hoe groote liefde ons de
Vader gegeven heeft, namelijk dat wij Zijn voeten
mogen kussen”. „Dat staat er toch niet”, zei Moffat,
„gij hebt toch wel woorden in uw taal om dat anders
uit te drukken”. Toen antwoordde zijn vertaler: „De
gedachte, dat wij, zwarte menschen, Gods kinderen
zouden heeten, vond ik zoo overweldigend groot,
dat ik het niet heb durven neerschrijven. Indien
we maar Zijn voeten mogen kussen wat zal dat reeds
onuitsprekelijk heerlijk zijn!” Diezelfde naieve verwon-
dering over den rijken schat van het Evangelie vindt
ge ook zoo vaak hier.

K. S.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

Utrecht: P. Debbens te Rijswijk en W. Veder te Waddinxveen.

Beroepen te:

Genemuiden: J. F. Colenbrander, miss. pred. te Moloto (niet
verlof te Kampen).

Hoofdlorp: N. Willemse te Abcoude.

Lutjegast: G. Staal te Culemborg.

Pernis: J. P. C. ten Brink te Westmaas.

Ten Post en Oldebroek: C. Stam te Altevener (bij Hoogeveen).

Aangenomen naar:

Arum: S. van Wouwe, cand. te Vlisningen.

Bedankt voor:

Brussel: W. E. Gerritsma te Oudaga (Sm.).

Schoondijke, Nieuwerkerk en Overschild: S. van Wouwe,
cand. te Vlisningen.

Vlat: W. Veder te Waddinxveen.

Intrede te:

Hoedschoot: J. Schelhaas. Tekst: Hand. 4:12.

Ternaard: Cand. Y. Nauta. Tekst: 2 Cor. 5:9-11.

Afscheid van:

Nijveen: G. van Halsema. Tekst: 2 Cor. 13:11.

Overleden:

23 Jan. Prof. Dr. G. W. J. H. J. Geesink, oud Hoogleraar
aan de Vrije Universiteit, 74 jaar.

Peremptoir examen.

De classis 's Hertogenbosch der Geref. Kerken heeft na
gehouden peremptoir examen toegelaten tot den dienst des
Woords en der Sacramenten, Cand. J. Snoey te Tinte, be-
roepen predikant bij de Geref. Kerk van 's Gravenmeer.